

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.02.2021, sen. zn. 29 ICdo 21/2019, ECLI:CZ:NS:2021:29.ICDO.21.2019.1

Číslo: 98/2021

Právní věta:

I. Neúčinnost výhrady vlastnického práva dle § 2134 o. z. působí v insolvenčním řízení vůči majetkové podstatě ze zákona a plnění dle takové kupní smlouvy náleží pro účely zpeněžení v insolvenčním řízení do majetkové podstaty kupujícího (dlužníka) dle § 205 odst. 4 insolvenčního zákona. Tím se neúčinnost prosadí i vůči insolvenčním věřitelům, kteří jsou uspokojováni z majetkové podstaty.

II. Dospěje-li insolvenční správce při pořizování soupisu majetkové podstaty dlužníka k závěru, že v držení dlužníka se nachází majetek, k němuž byla sjednána výhrada vlastnického práva tak, že nepůsobí vůči věřitelům dlužníka (kupujícího) [§ 2134 o. z.], je oprávněn sepsat takový majetek do majetkové podstaty dlužníka (jako majetek, na který se pohlíží jako na dlužníkův) a uplatnit tuto námitku jako obranu v řízení o vylučovací žalobě, kterou se prodávající domáhá vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka právě s poukazem na výhradu vlastnického práva.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 25.02.2021

Spisová značka: 29 ICdo 21/2019

Číslo rozhodnutí: 98

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Incidenční spory (vylučovací žaloba), Insolvenční řízení, Insolvenční správce, Majetková podstata, Neúčinnost právního jednání, Odstoupení od smlouvy, Přihláška pohledávky, Uplatňování pohledávky, Výhrada vlastnického práva, Žaloba (rei)vindikační [Žaloba], Žaloba vylučovací (excindační)

Předpisy: § 1 IZ

§ 2 o. z.

§ 2 písm. e) IZ

§ 2 písm. j) IZ

§ 2002 o. z.

§ 2004 odst. 1 o. z.

§ 2004 odst. 2 o. z.

§ 2005 o. z.

§ 205 odst. 4 IZ

§ 2132 o. z.

§ 2134 o. z.

§ 217 odst. 1 IZ
§ 217 odst. 2 IZ
§ 225 IZ
§ 229 odst. 3 IZ
§ 253 IZ
§ 260 IZ
§ 2991 odst. 1 o. z.
§ 2999 odst. 1 o. z.
§ 36 odst. 1 IZ
§ 40 odst. 1 IZ ve znění do 31.05.2019
§ 40 odst. 2 IZ ve znění do 31.05.2019
§ 5 písm. a) IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 10. 2018 v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku, kterou odvolací soud částečně potvrdil a částečně změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodě II. výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřovalo proti druhému výroku o nákladech odvolacího řízení; ve zbytku dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 17. 7. 2018, č. j. 42 ICm 4865/2017-264, Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) vyloučil z majetkové podstaty dlužníka E., s. r. o. ve výroku specifikovaný soubor movitých věcí o 68 kusech (dále jen „sporné věci“) [bod I. výroku] a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Dne 16. 3. 2016 uzavřel dlužník s žalobcem (N. spol. s r. o.) „dohodu o obchodních podmínkách“, která upravovala podstatné náležitosti vzájemné obchodní spolupráce a ve které si strany v bodě 7.1 sjednaly výhradu vlastnického práva, podle které vlastnické právo k dodanému zboží přechází na kupujícího (dlužníka) až okamžikem úplné úhrady kupní ceny. Dále bylo ujednáno právo žalobce odstoupit od smlouvy v případě, že kupující opakovaně neuhradí kupní cenu po dobu delší než 30 dnů. Tato dohoda nebyla pořízena formou veřejné listiny, ani neobsahuje úředně ověřené podpisy (dále jen „dohoda o obchodních podmínkách“).

[2] Následně strany uzavřely celkem 31 dílčích kupních smluv, na jejichž základě žalobce dodal dlužníku veškeré sporné věci (šlo o vodovodní baterie, dřezy a otopná tělesa a tyč) a vystavil tomu odpovídajících 31 faktur.

[3] Dne 3. 8. 2016 bylo na základě věřitelského insolvenčního návrhu zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka.

[4] Dne 14. 9. 2016 žalobce odstoupil od všech 31 dílčích kupních smluv, a to z důvodu neuhrazení příslušných faktur dle smluvního ujednání, uplatnil současně výhradu vlastnického práva ke všem sporným věcem a vyzval dlužníka k jejich vydání. Odstoupení bylo doručeno dlužníku dne 19. 9. 2016.

[5] Usnesením ze dne 3. 11. 2016 insolvenční soud krom dalšího zjistil úpadek dlužníka a ustanovil insolvenční správkyňi.

[6] Dne 31. 10. 2017 bylo právnímu zástupci žalobce doručeno vyrozumění o zahrnutí sporných věcí do soupisu majetkové podstaty. V ní jsou sporné věci sdruženy podle typu zboží do jednotlivých položek soupisu se specifickým číselným označením, jak je uvedeno ve výroku rozsudku insolvenčního soudu. U každého typu je uveden počet kusů (celkem 68). Až na jednu položku (dle soupisu majetkové podstaty označenou jako h1/11841) o 2 kusech (která nese označení „^ SINK DR 4848“) obsahují všechny položky sporných věcí označení „N.“.

[7] Žaloba byla doručena insolvenčnímu soudu dne 21. 11. 2017. Žalobce se domáhá vyloučení sporných věcí z majetkové podstaty, které jsou totožné s těmi, které dlužníku dodal.

[8] Ke dni rozhodnutí insolvenčního soudu byly sporné věci nadále sepsány v majetkové podstatě. Dlužník neuhradil ani částečně žádnou z vyúčtovaných kupních cen.

[9] Žalovaná insolvenční správkyň dlužníka u ústního jednání sdělila, že v průběhu insolvenčního řízení nezaznamenala žádné náznaky podvodného jednání, které by se mělo týkat případného antedatování sjednané výhrady vlastnického práva, či podvodného jednání dlužníka jednajícího ve shodě s žalobcem apod.

3. Na tomto základě insolvenční soud – cituje § 2 písm. e/, § 205 odst. 2 a § 225 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a § 1099, § 2132 a § 2134 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – nejprve dospěl k závěru, že žalobce byl vlastníkem sporných věcí. Insolvenční soud měl za to, že v řízení nevyšla najevo žádná skutečnost, která by vlastnictví žalobce ke sporným věcem zpochybňovala. Měl je spolehlivě za prokázané již ze samotného faktu, že žalobce toto zboží měl v držení předtím, než uzavíral kupní smlouvy s dlužníkem. Nadto nebylo možné přehlédnout, že sporné věci, s výjimkou jediné položky, byly označeny „N.“, což bez dalších případných tvrzení tento závěr zpochybňujících stačilo k prokázání tvrzení žalobce, že byl výrobcem těchto věcí.

4. Insolvenční soud nepovažoval za správný názor žalobce, že k úspěšnosti žaloby postačuje samotné prokázání odstoupení od smluv před zjištěním úpadku dlužníka, které mělo založit nárok žalobce na vydání sporných věcí. Podle insolvenčního soudu nárok žalobce na vydání věcí z titulu zániku jednotlivých kupních smluv po odstoupení od kupních smluv byl nemajetkovou pohledávkou, kterou měl (mohl) uplatnit v rámci tohoto insolvenčního řízení jako nepeněžitou pohledávku.

5. Dále insolvenční soud uvedl, že nárok žalobce na vydání věcí se též opíral o ujednání o výhradě vlastnického práva, nikoliv (jen) o nárok z titulu vydání bezdůvodného obohacení dle § 2004 odst. 1 o. z. ve spojení s § 2991 a násl. o. z. Proto považoval za podstatné posouzení ujednání o výhradě vlastnického práva. K tomu insolvenční soud předeslal, že žalobce po splnění smlouvou předvídaných předpokladů platně a určitě odstoupil od jednotlivých „realizačních“ smluv dle dohody o obchodních podmínkách. Stejně tak měl za to, že výhrada vlastnického práva byla sjednána platně a vyhovovala zákonu.

6. Insolvenční soud s odkazem na § 205 odst. 2 insolvenčního zákona měl za zcela zřejmé, že do majetkové podstaty byl sepsán majetek (sporné věci), který dlužníku nikdy nepatřil, a to na základě platně sjednané výhrady vlastnického práva. Žalovaná tak nemohla sporné věci sepsat do majetkové podstaty.

7. Podle insolvenčního soudu se výhrada vlastnického práva i její účinnost posuzuje v rámci vylučovací žaloby pouze ve vztahu žalobce a dlužník, který je zastoupen insolvenčním správcem, na

kterého přešlo dispoziční oprávnění po prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Na účinnost výhrady vlastnického práva ve vztahu žalobce - dlužník (prodávající - kupující) pak zákon žádné zvláštní formální nároky nestanoví. Ostatní věřitelé nemají právo k „majetku dlužníka“ do doby, než je majetková podstata zjištěna ve správném rozsahu, tedy mj. po proběhnutí veškerých vylučovacích žalob. Odtud insolvenční soud dovodil, že se § 2134 o. z. v rámci vylučovací žaloby neuplatní. Nadto akcentuje, že žalobce uplatnil výhradu vlastnického práva ještě před zjištěním úpadku dlužníka. Podle insolvenčního soudu tak bylo nepřijatelné, aby insolvenční správkyň „zpětně“ přehodnocovala účinnost sjednané výhrady vlastnického práva a sepisovala věci ve vlastnictví žalobce do majetkové podstaty.

8. K tomu insolvenční soud doplnil, že shora provedenému výkladu § 2132 a § 2134 o. z. svědčí úmysl zákonodárce vtělený do důvodové zprávy k § 2134 o. z., který žádným způsobem nezmiňuje, že by § 2134 o. z. měl být aplikován a byl do právního řádu zaveden k ochraně přihlášených věřitelů v rámci insolvenčního řízení. V důvodové zprávě je pouze uvedeno, že se prodávající (v tomto případě žalobce) nemůže dovolat svého vlastnického práva vůči věřitelům kupujícího, neprokáže-li hodnověrně, že mu výhrada vlastnického práva svědčí a kdy byla ujednána. Dále poznamenal, že si je vědom komentářové literatury, ve které je zmíněna aplikace § 2134 o. z. pro poměry exekučního a insolvenčního řízení. Jde však o výklad nad rámec úmyslu zákonodárce. Přesto insolvenční soud uvedl, že i kdyby byly tyto komentářové závěry akceptovány, stejně by je nebylo možné aplikovat v poměrech žaloby na vyloučení věcí z majetkové podstaty dlužníka. Ochrana dle § 2134 o. z. totiž dopadá na jiné situace. Podle komentářové literatury je účelem úpravy dle § 2134 o. z. zamezit snahám o podvodné jednání, kdy se dlužník snaží ochránit svůj majetek před ostatními věřiteli (v tomto případě by šlo o věřitele přihlášené do insolvenčního řízení) pomocí třetí osoby, která s ní vystupuje ve shodě (žalobce) a snažila by se antedatovanými výhradami vlastnického práva uzavíranými ex post podvodně zamezit uspokojení věřitelů. O takovou situaci v daném případě nešlo, čehož si byla vědoma i žalovaná.

9. Konečně insolvenční soud uzavřel, že § 2134 o. z. nelze vyložit v neprospěch práv bdělého věřitele, který si pro svou ochranu sjednal výhradu vlastnického práva tak, aby nebyl poškozen případnou neseriózností dlužníka.

10. K odvolání žalované Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem potvrdil bod I. výroku rozsudku insolvenčního soudu a bod II. změnil jen tak, že náhrada nákladů řízení činí 24 853,32 Kč (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

11. Odvolací soud - cituje § 205 odst. 4 a § 225 odst. 1, 2, 3 a 4 insolvenčního zákona a § 1099, § 1969, § 1977, § 2002 odst. 1, § 2003 odst. 1, § 2004 odst. 1, § 2005 odst. 1, § 2132 a § 2134 o. z. spolu se závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2009, sp. zn. [29 Cdo 1028/2007](#), uveřejněného pod číslem 105/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 105/2010“), který je (stejně jako další níže uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu) veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu - konstatoval, že s ohledem na platně sjednanou výhradu vlastnického práva se sporné věci nestaly vlastnictvím dlužníka, jenž byl do zaplacení kupní ceny jejich pouhým detentorem. Vlastnické právo ke sporným věcem pak dlužník nikdy nenabyl, jelikož v důsledku prodlení se zaplacením kupní ceny žalobce ještě před zjištěním úpadku dlužníka a prohlášením konkursu na jeho majetek připisem ze dne 14. 9. 2016 odstoupil od všech 31 jednotlivých kupních smluv, uplatnil sjednanou výhradu vlastnictví a vyzval dlužníka k vydání sporných věcí.

12. Odvolací soud shledal podstatným, že oprávněná držba věcí dlužníkem byla ukončena platným odstoupením od smlouvy s uplatněním výhrady vlastnického práva žalobcem. Bez ohledu na to, zda je otázka účinnosti výhrady vlastnického práva ve vztahu k věřitelům řešena v incidenčním sporu nebo v mimoinsolvenčních poměrech, platným odstoupením od smlouvy spolu s ostatními ujednáními zanikla i výhrada vlastnického práva a tímto okamžikem věřitelé dlužníka pozbyli práva dovolat se

toho, že vůči nim není účinná a domoci se uspokojení svých pohledávek ze zpeněžení věcí, jako by byl dlužník jejich vlastníkem. Při opačném výkladu by podle odvolacího soudu docházelo k absurdním situacím, kdy by se např. věřitelé mohli uspokojovat z majetku třetí osoby, které prodávající věci prodal po uplatnění výhrady vlastnického práva.

13. Dále odvolací soud uvedl, že pro případ, že by žalobce před zjištěním úpadku dlužníka od kupních smluv platně neodstoupil a výhradu vlastnického práva neuplatnil, vylučuje aplikaci § 2134 o. z. na projednávanou věc jednak úprava § 260 insolvenčního zákona (jde ve vztahu k § 2134 o. z. o speciální úpravu), jednak skutečnost, že žalovaná jako insolvenční správce dlužníka není zástupcem věřitelů. Insolvenční správce je totiž samostatným procesním subjektem (§ 9 písm. d/ insolvenčního zákona), na něhož po prohlášení konkursu přešla dispoziční oprávnění k dlužníkovu majetku (§ 229 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona), pročež je také pasivně legitimován ve sporu na základě vylučovací žaloby. Námitka neúčinnosti sjednané výhrady vlastnického práva vznesená žalovanou insolvenční správce tedy nepředstavuje dostatečnou obranu proti žalobě na vydání věcí podané jejich vlastníkem, resp. osobou, jíž svědčí právo na jejich vydání po odstoupení od smlouvy. Ostatně, ani dlužník by se vůči oprávněné osobě nemohl ubránit nároku na vydání věcí toliko s odkazem na skutečnost, že v důsledku absence sjednání výhrady vlastnického práva ve formě veřejné listiny nebo s úředně ověřenými podpisy není takové ujednání vůči jeho věřitelům účinné.

14. Odvolací soud tak dospěl k závěru, že sporné věci nejsou majetkem dlužníka a ani zákon nestanoví, že by měly náležet do jeho majetkové podstaty. Proto uzavřel, že jejich sepsání do majetkové podstaty nebylo oprávněné. Pouhá skutečnost, že sjednaná výhrada vlastnického práva byla neúčinná vůči věřitelům dlužníka, totiž není způsobilým titulem pro sepsání sporných věcí do majetkové podstaty. Odvolací soud konečně přisvědčil závěru insolvenčního soudu ohledně vlastnictví sporných věcí. Zdůraznil, že žalovaná ani netvrdila, že by věci měly být ve vlastnictví někoho jiného. Navíc, i kdyby nešlo o vlastnictví žalobce, měl by k věcem lepší právo nejméně jako „oprávněný detentor“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

15. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení právních otázek, které nebyly v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešeny, tvrdí, že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu změnil v tom smyslu, že žaloba se zamítá, eventuálně aby napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

16. Konkrétně dovolatelka formuluje tyto otázky:

[1] Je § 2134 o. z. uplatnitelný v poměrech insolvenčního řízení (vylučovacích žalob) a jakým způsobem?

[2] Zastupuje insolvenční správce v insolvenčním řízení (u vylučovacích žalob) zájmy dlužníka nebo věřitelů?

[3] Postačí k vyloučení věci z majetkové podstaty dlužníka, že vylučovatel prokázal lepší právo k věci než dlužník, nebo musí vylučovatel prokázat vlastnické právo k věci?

17. Dovolatelka nejprve rozvádí otázky ad 1/ a 2/.

K nim předně namítá, že ačkoli lze s odvolacím soudem souhlasit v tom, že insolvenční správce je

zvláštním procesním subjektem, v insolvenčním řízení nehájí zájmy své, ani nejedná na svůj účet, nýbrž jedná svým jménem na účet dlužníka (§ 40 odst. 1 insolvenčního zákona), přesto především chrání společné zájmy věřitelů v intencích § 36 odst. 1 insolvenčního zákona.

18. Vzhledem k tomu, že jednotliví věřitelé nemohou být účastníky řízení o žalobách na vyloučení věcí z majetkové podstaty (žalovaným musí být vždy insolvenční správce), avšak při úspěchu žalobce dojde ke zmenšení rozsahu majetkové podstaty a následně tedy i ke snížení rozsahu uspokojení přihlášených věřitelů, je podle dovolatelky nepochybné, že insolvenční správce zastupuje v řízení o vylučovacích žalobách primárně věřitele - jejich společný zájem na co nejvyšší míře uspokojení přihlášených pohledávek. Proto mohla dovolatelka na svou obranu namítat, že nebyly splněny požadavky § 2134 o. z. na kvalitu listiny, jíž byla sjednána výhrada vlastnického práva, neboť bez toho je ujednání o výhradě vlastnického práva neúčinné.

19. K aplikaci § 2134 o. z. dovolatelka konstatuje, že vůči věřitelům dlužníka (a tedy i v rámci insolvenčního řízení, neboť jeho prostřednictvím dochází k uspokojení věřitelů dlužníka) je výhrada vlastnického práva bez splnění formálních náležitostí (forma veřejné listiny nebo úředně ověřený podpis) právně neúčinná. Prodávající (žalobce) proto může v insolvenčním řízení použít obranu spočívající v tom, že dlužník je pouhým držitelem věci, jen tehdy, byly-li při sjednání výhrady vlastnického práva dodrženy shora uvedené formální náležitosti. Svůj závěr opírá o názory komentářové literatury (citované na str. 6 dovolání) stejně jako o rozhodnutí jiného odvolacího senátu Vrchního soudu v Praze (odkazuje na rozsudek ze dne 25. 10. 2018 a rozsudek ze dne 22. 11. 2018). Z označených rozhodnutí zejména zdůrazňuje, že „i když občanský zákoník v § 2134 používá termín, že výhrada vlastnictví ‚působí vůči věřitelům‘, jen je-li sjednána v zákonem předepsané formě, nelze toto ustanovení vykládat jinak, než jako zákonnou neúčinnost výhrady vlastnictví vůči věřitelům dlužníka, respektive tak, že do té doby výhrada vlastnictví nemá žádné právní účinky vůči věřitelům dlužníka, nelze ji proti nim uplatnit, a nelze ji proto uplatnit ani vůči majetkové podstatě dlužníka v insolvenčním řízení, jež slouží výlučně k uspokojení pohledávek kupujícího dlužníka. Insolvenční správce je tudíž oprávněn věci, jichž se výhrada vlastnictví týká, sepsat podle § 205 odst. 4 insolvenčního zákona do majetkové podstaty dlužníka, neboť zákon v tomto ustanovení nezakotvuje, že majetek jiných osob náleží do majetkové podstaty jen tehdy, stanoví-li to insolvenční zákon, neboť výslovně uvádí ‚stanoví-li tak zákon‘ a tímto zákonem je nepochybně i občanský zákoník, konkrétně § 2134“.

20. Dovolatelka shrnuje, že insolvenční správce může na svou obranu v rámci vylučovacích žalob použít tvrzení, že ujednání o výhradě vlastnického práva nebylo uzavřeno způsobem dle § 2134 o. z., neboť insolvenční správce chrání majetkovou podstatu dlužníka a tím jeho věřitele. Nebyl-li dodržen postup podle § 2134 o. z. (přičemž dovolatelka míní, že ujednání dle tohoto ustanovení má konstitutivní účinky), dlužník se stal vlastníkem věcí jejich předáním a žalobce nemá nárok na vyloučení věcí z majetkové podstaty.

21. Žalobce podle dovolatelky nemůže v řízení uspět ani na základě argumentu, že odstoupil od kupní smlouvy a požaduje vydání věcí jako bezdůvodného obohacení dlužníka. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení (lhostejno, zda peněžitého) je totiž pohledávkou, kterou žalobce mohl (a měl) přihlásit do insolvenčního řízení dlužníka; šlo by o pohledávku nepeněžitou, kterou by musel vyjádřit v penězích.

22. K otázce ad 3/.

Potud dovolatelka nejprve zdůrazňuje, že z konstantní judikatury plyne, že k tomu, aby uspěl s vylučovací žalobou, musí vylučovatel (osoba odlišná od dlužníka) prokázat, že majetek neměl být zahrnut do majetkové podstaty a (zároveň) že právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu majetkové podstaty, svědčí jemu.

23. Podle dovolatelky nelze tento požadavek vyložit jinak, než že tímto právem musí být právo vlastnické, neboť pouze vlastnické právo je natolik „silné“, že může odůvodnit vyloučení věci z majetkové podstaty dlužníka. Kdyby totiž byla správná úvaha odvolacího soudu, že dlužník není vlastníkem věci a žalobce by byl s žalobou na vyloučení věci úspěšný i z pozice „oprávněného detentora“, pak by musela existovat ještě třetí osoba - vlastník věci, který by nepochybně byl úspěšný s vylučovací žalobou. Stěží však lze akceptovat, že nárok na vydání jedné věci má více osob.

24. Dovatelka dodává, že oba soudy zaměňují prokázání dodání věci s prokázáním vlastnictví - žalobce nepochybně mohl dlužníku dodat věci, které mu nepatřily, přičemž obracet břemeno tvrzení a důkazní břemeno tak, že by dovolatelka jako žalovaná měla tvrdit, že věci patří jiné konkrétní osobě, je nepřijatelné. K tomu doplňuje, že nelze vyloučit, že žalobce dodal dlužníku věci, k nimž mu nesvědčilo vlastnické právo (s touto eventualitou ostatně počítá i § 1109 písm. b/ o. z.). Ze skutečnosti, že je určitá věc označena jako „N.“, neplyne závěr, že by byl žalobce vlastníkem nebo výrobcem zboží. Dovatelka míní, že skutečnost, že označení zboží odpovídá označení věřitele, nedokazuje, že by věřitel byl výrobcem daného zboží. Závěr insolvenčního soudu, že nejsou pochybnosti o vlastnickém právu žalobce, tedy dle názoru dovolatelky vychází toliko ze subjektivního přesvědčení soudu. Podle dovolatelky nelze odhlédnout ani od toho, že se dlužník stal vlastníkem věci předáním ve skladu kupujícího, případně prodávajícího, protože výhrada vlastnického práva nebyla účinně sjednána pro nedostatek formy.

25. Žalobce ve vyjádření má dovolání za nedůvodné. Je přesvědčen, že insolvenční správce není oprávněn namítnout neúčinnost výhrady vlastnického práva s odkazem na § 9 písm. d/, § 40 a § 229 odst. 3 insolvenčního zákona. Účinnost výhrady vlastnického práva se podle žalobce posuzuje v rámci vylučovací žaloby pouze ve vztahu mezi žalobcem a dlužníkem. Odstoupením od smlouvy všechny kupní smlouvy od počátku dle § 2004 odst. 1 o. z. zanikly a dlužníku vznikla povinnost vrátit věci žalobci, který vždy byl a nadále je jejich vlastníkem. Odstoupením též zanikla výhrada vlastnického práva, a věřitelé dlužníka tudíž nemají právo dovolávat se její neúčinnosti. Otázku vlastnického práva ke sporným věcem považuje žalobce za irelevantní. Pokládá za dostatečné, že měl sporné věci ve své držbě, uzavřel s dlužníkem kupní smlouvu, věci mu řádně dodal a následně od smlouvy odstoupil a dovolal se výhrady vlastnického práva. Přesto je přesvědčen, že je vlastníkem sporných věcí, k čemuž zejména tvrdí, že je sám vyrobil ve svém závodě ve Znojmě. Žalobce uzavírá, že věci nejsou majetkem dlužníka (nikdy nebyly) a ani zákon nestanoví, že by měly náležet do majetkové podstaty. Konečně tvrdí, že ostatní věřitelé nemají právo k majetku dlužníka do doby, než je majetková podstata zjištěna ve správném rozsahu, tedy mj. po proběhnutí veškerých vylučovacích žalob, nemohou tak být v legitimním očekávání. Ustanovení § 2134 o. z. se v rámci vylučovací žaloby nemůže vůbec uplatnit.

III.

Přípustnost dovolání

26. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozsudku je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

27. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

28. K dovolání proti výroku o náhradě nákladů řízení.

Nejvyšší soud dovolání v části směřující proti prvnímu výroku napadeného rozhodnutí, jímž odvolací soud částečně změnil a ve zbytku potvrdil bod II. výroku rozsudku insolvenčního soudu o nákladech řízení, a v části směřující proti druhému výroku o nákladech odvolacího řízení odmítl podle § 243c

odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné dle § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

29. K dovolání proti části prvního výroku ve věci samé.

Nejvyšší soud shledává dovolání ve zbylé části přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovoláním předestřené problematiky, neboť se jí dosud v dotčených souvislostech nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

30. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, a Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

31. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

32. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

33. K dovolacím otázkám ad 1/ a 2/.

V dané věci je nejprve nutno zodpovědět otázku, zda a jakým způsobem (s jakými účinky) se v poměrech insolvenčního řízení prosadí úprava § 2134 o. z., respektive zda při nedodržení formy pro ujednání o výhradě vlastnického práva stanovené v označeném ustanovení může insolvenční správce zahrnout dotčený majetek do soupisu majetkové podstaty a zda se námitkou nedostatku formy může bránit požadavku na jeho vyloučení z majetkové podstaty v řízení podle § 225 insolvenčního zákona.

34. Podle § 2132 o. z., vyhradí-li si prodávající k věci vlastnické právo, má se za to, že se kupující stane vlastníkem teprve úplným zaplacením kupní ceny. Nebezpečí škody na věci však na kupujícího přechází již jejím převzetím.

Dle § 2134 o. z. výhrada vlastnického práva působí vůči věřitelům kupujícího jen tehdy, bylo-li ujednání pořízeno ve formě veřejné listiny, popřípadě bylo-li pořízeno v písemné formě a podpisy stran úředně ověřeny, leč tehdy až ode dne úředního ověření podpisů. Je-li však výhrada vlastnického práva ujednána ohledně věci zapsané do veřejného seznamu, působí vůči třetím osobám, jen byla-li do tohoto seznamu zapsána.

Podle § 205 odst. 4 insolvenčního zákona majetek jiných osob než dlužníka náleží do majetkové podstaty, stanoví-li to zákon, zejména jde-li o plnění z neúčinných právních úkonů. Pro účely zpeněžení se na takový majetek pohlíží jako na majetek dlužníka.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení již v době uzavření dohody o obchodních podmínkách a později nedoznala změn.

35. Nejvyšší soud při výkladu výhrady vlastnického práva dle právní úpravy ve znění účinném do 31. 12. 2013 formuloval a odůvodnil následující závěry, které vycházejí z [R 105/2010](#) a které shrnul např. v usnesení ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. [29 ICdo 56/2017](#), takto:

[1] Sjednal-li prodávající s kupujícím výhradu vlastnického práva a porušil-li kupující závazek zaplatit řádně a včas sjednanou kupní cenu, stojí prodávající před volbou, zda od kupní smlouvy odstoupí a bude požadovat vrácení věcí, k nimž uplatnil výhradu vlastnického práva,

nebo zda ve smluvním vztahu s kupujícím nadále setrvá a bude vymáhat úhradu kupní ceny. Uplatnění jednoho z těchto práv vylučuje uplatnění druhého. Prodávající, který nejprve žádal zaplacení kupní ceny, však může takto provedenou volbu změnit a poté uplatnit právo na vydání věci; v obráceném pořadí změna volby možná není ([R 105/2010](#)).

[2] Je-li podstatou výhrady vlastnického práva odklad (suspense) nabytí vlastnického práva nabyvatelem věci, jehož účelem je posílení právního postavení zcizitele a funkční zajištění, že mu bude zaplacená cena (srov. obdobně [R 105/2010](#)), a poskytuje-li zároveň takové ujednání výhodu též nabyvateli, neboť získá věc do své moci ještě před zaplacením, aniž si musí obstarat úvěr jinde, přičemž nabyvatel nese nebezpečí škody na věci po jejím převzetí, pak odpovídá právnímu postavení nabyvatele (jako „čekatele“ na nabytí vlastnického práva), aby měl po dobu trvání výhrady vlastnického práva nejen právo mít věc, jež mu byla předána, u sebe, nýbrž aby byl též oprávněn, není-li ujednáno jinak, takovou věc již po tuto dobu bezúplatně užívat v souladu s účelem, k němuž je podle smlouvy určena, popřípadě s účelem, k němuž obvykle slouží (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [32 Cdo 4470/2010](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2013, pod číslem 152).

36. Na základě takto ustaveného judikatorního a právního rámce lze pro poměry projednávané věci v návaznosti na dovolací argumentaci uvést následující.

37. Podstatou dovoláním předestřené právní otázky je zkoumání subjektivních účinků výhrady vlastnického práva pro poměry insolvenčního řízení [zkoumání, vůči komu je taková výhrada (ne)účinná a kdo se může dovolat neúčinnosti výhrady].

38. Oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013 (k její podstatě včetně historické úpravy srov. např. již zmíněný [R 105/2010](#)) došlo mimo jiné ke změně v rozsahu subjektů, vůči kterým je výhrada vlastnického práva účinná. Ustanovení § 2134 o. z. se v českém právním prostředí objevilo poprvé, což zmiňuje i konsolidovaná verze důvodové zprávy k vládnímu návrhu občanského zákoníku, projednávanému jako sněmovní tisk číslo 362 Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky, v jejím 6. volebním období, 2010 - 2013. Ve své zvláštní části „K § 2132 až 2157“ na str. 484 (v původní nekonsolidované verzi jde o kapitolu zvláštní části „K § 2108 až 2133“ na str. 1032 a 1033) na dané téma uvádí:

„Vedlejší ujednání při kupní smlouvě mají velký praktický význam, a z toho důvodu věnují standardní zákoníky pozornost jejich úpravě. Platné právo upravuje demonstrativně výhradu vlastnictví (§ 601 občanského zákoníku, § 444 a 445 obchodního zákoníku, předkupní právo a právo zpětné koupě (§ 602 a násl. občanského zákoníku) a koupi na zkoušku a cenovou doložku (§ 471 a násl. obchodního zákoníku). Osnova z této úpravy vychází, přejímá ji v podstatném rozsahu, ale ve shodě se standardními evropskými zákoníky rozšiřuje výslovně upravené doložky ještě o výhradu zpětného prodeje a výhradu lepšího kupce, přičemž ponechává i nadále výčet vedlejších ujednání jako demonstrativní. K významnějším posunům dochází v návrhu úpravy ujednání o výhradě vlastnického práva a o právu předkupním. Návrh ustanovení o výhradě práva vlastnického dává přednost konstrukci rozšířené výhrady vlastnického práva, jakou zvolil obchodní zákoník v § 445, čímž se stranám umožňuje vázat nabytí vlastnického práva kupujícím i na splnění jiné odkládací podmínky, než je jen zaplacení kupní ceny. Zároveň se navrhuje stanovit, že prodlení kupujícího se splátkou nepřesahujícího desetinu kupní ceny neopravňuje prodávajícího smlouvu zrušit, zaplatí-li kupující dlužnou splátku nejpozději s následující splátkou. Navržené ustanovení konkretizuje obecné pravidlo o podstatném a nepodstatném porušení smlouvy a odklízí tak riziko zbytečných sporů, vzhledem k dispozitivní povaze však ani nebrání opačnému ujednání stran. S poučením v italské úpravě se navrhuje stanovit, že se prodávající nemůže dovolat svého vyhrazeného vlastnictví vůči věřitelům kupujícího, neprokáže-li hodnověrně, že mu výhrada vlastnického práva svědčí i kdy

byla ujednána.“

39. Čistě gramatickým výkladem § 2134 o. z. není možné spornou otázku jednoznačně zodpovědět a je tedy třeba zkoumat smysl a účel dotčeného ustanovení (§ 2 o. z.). Je nepochybné, že výhrada vlastnického práva působí především inter partes, tedy mezi kupujícím a prodávajícím. Nejde-li o věci zapisované do veřejného seznamu, působí účinky výhrady vlastnického práva vůči věřitelům kupujícího pouze při dodržení zákonem předepsané formy.

40. Jak je patrné z důvodové zprávy i z dikce § 2134 o. z., účelem a smyslem posuzovaného ustanovení je vedle posílení právního postavení prodávajícího zejména ochrana věřitelů kupujícího, respektive ochrana uspokojení jejich pohledávek za kupujícího z jeho majetku. To lze považovat za primární účel normy. Tato ochrana spočívá v hodnověrnosti sjednané výhrady a v prokazatelnosti data jejího ujednání. Jinak řečeno, smyslem této úpravy je zajistit, aby pro věřitele bylo transparentně zjistitelné, že výhrada vlastnického práva byla sjednána a kdy. V případě, že výhrada takovým způsobem sjednána nebyla, nelze (podle úmyslu zákonodárce vyjádřeného v důvodové zprávě) vyloučit, že prostřednictvím institutu výhrady vlastnického práva může docházet ke zkracování práv (jiných) věřitelů dlužníka.

41. Neúčinnost vůči věřitelům dle § 2134 o. z. nastává přímo ze zákona a věřitelé se jí nemusí domáhat odpůrcí žalobou. To lze dovodit ze zmíněné důvodové zprávy, která zjevně předpokládá, že prodávající se bez dalšího nemůže dovolat svého vyhrazeného vlastnictví vůči věřitelům kupujícího, není-li naplněn účel této normy. Zákonodárce tak na věřitele neklade požadavek činit zvláštní kroky k tomu, aby se mohli dovolat neúčinnosti sjednané výhrady vlastnického práva.

42. V poměrech mimo insolvenční řízení se případné neúčinnosti dle § 2134 o. z. může dovolávat přímo věřitel kupujícího typicky jako oprávněný při výkonu rozhodnutí nebo exekuci. Sám kupující (dlužník) se naopak neúčinnosti výhrady dovolávat nemůže, neboť vůči němu je výhrada účinná již jejím sjednáním. Je tomu tak proto, že důsledkem nedodržení § 2134 o. z. je (jen) to, že z pohledu věřitelů se nachází majetek kupujícího dlužníka ve stavu, jako kdyby výhrada vlastnického práva nebyla sjednána.

43. Uvedené závěry se nepochybně uplatní i v insolvenčním řízení. Podstatou „neúčinnosti vůči věřitelům“ totiž je, že taková neúčinnost u dlužníka, který je v úpadku, nastává ve skutečnosti vůči majetkové podstatě a až sekundárně vůči věřitelům. Věřitelé jsou uspokojováni z majetkové podstaty dlužníka (z výtěžku jejího zpeněžení), kterou pro účely insolvenčního řízení může tvořit i majetek, který není ve vlastnictví dlužníka (srov. § 205 odst. 4 insolvenčního zákona).

44. Jinak řečeno, neúčinnost výhrady vlastnického práva dle § 2134 o. z. působí v insolvenčním řízení vůči majetkové podstatě ze zákona a plnění dle takové kupní smlouvy náleží pro účely zpeněžení v insolvenčním řízení do majetkové podstaty kupujícího (dlužníka) dle § 205 odst. 4 insolvenčního zákona. Tím se neúčinnost prosadí i vůči insolvenčním věřitelům, kteří jsou z majetkové podstaty uspokojováni. Úprava obsažená v občanském zákoníku se správně nevyslovuje k insolvenčním či exekučním poměrům, neboť jde o úpravu obecnou dopadající na všechny situace, v nichž je třeba chránit věřitele kupujícího (dlužníka) před krácením uspokojení jejich pohledávek.

45. Podle § 36 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční správce je povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; je povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob.

Dle § 40 insolvenčního zákona insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Označuje se způsobem, z něhož je patrné,

že tak činí při výkonu funkce insolvenčního správce; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá (odstavec 1). Jednáním podle odstavce 1 jsou zejména právní úkony, jimiž insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu nebo s ní jinak nakládá, a jeho úkony v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka (odstavec 2).

Ustanovení § 225 insolvenčního zákona určuje, že osoby, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu, se mohou žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat rozhodnutí, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty (odstavec 1). Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy osobě uvedené v odstavci 1 bylo doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu (odstavec 2).

Z § 260 insolvenčního zákona se pak podává, že prodal-li dlužník před prohlášením konkursu věc s výhradou vlastnictví a kupujícímu ji předal, může kupující věc vrátit nebo trvat na smlouvě (odstavec 1). Jestliže dlužník před prohlášením konkursu koupil a převzal věc s výhradou vlastnictví, aniž by k ní nabyt vlastnické právo, nemůže prodávající uplatňovat vrácení věci, jestliže insolvenční správce splní povinnosti podle smlouvy bez zbytečného odkladu poté, co k tomu byl prodávajícím vyzván (odstavec 2).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení opět již v době uzavření dohody o obchodních podmínkách a později nedoznala změn (s tou výjimkou, že ve struktuře § 40 insolvenčního zákona se odstavce 1 a 2 s účinností od 1. 6. 2019 posunuly, takže nyní jde o odstavce 3 a 4).

46. V insolvenčním řízení má ohledně rozsahu, sepisu, nakládání a zpeněžování majetkové podstaty rozhodující roli insolvenční správce, který je povinen hájit společný zájem věřitelů a směřovat svou veškerou činnost k tomu, aby byli věřitelé uspokojeni v co nejvyšší míře (§ 1, § 5 písm. a/, § 36 odst. 1 a § 40 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona). Ta je sice do jisté míry modifikována případnými dispozičními oprávněními dlužníka v návaznosti na jednotlivé fáze řízení či způsoby řešení jeho úpadku (§ 229 odst. 3 insolvenčního zákona), avšak při řešení dlužníkovy úpadku konkursem je osobou s dispozičním oprávněním výhradně insolvenční správce. Z § 225 insolvenčního zákona pak plyne, že vylučovací žaloba směřuje (chce-li vylučovatel uspět, musí směřovat) vždy vůči insolvenčnímu správci, bez zřetele k tomu, zda je o osobu s dispozičními oprávněními k majetkové podstatě dlužníka.

47. Dospěje-li insolvenční správce při pořizování soupisu majetkové podstaty dlužníka [což je činnost, k níž je povolán výlučně on sám, byť pod vlivem pokynů insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru (srov. § 217 odst. 1 insolvenčního zákona)] k závěru, že v držení dlužníka se nachází majetek, k němuž byla sjednána výhrada vlastnického práva tak, že nepůsobí vůči věřitelům dlužníka (kupujícího) [§ 2134 o. z.], pak je oprávněn sepsat takový majetek do majetkové podstaty dlužníka (jako majetek na který se pohlíží jako na dlužníkův majetek) a uplatnit tuto námitku jako obranu v řízení o vylučovací žalobě, kterou se prodávající domáhá vyloučení tohoto majetku z majetkové podstaty dlužníka právě s poukazem na výhradu vlastnického práva. Lze sice souhlasit s odvolacím soudem, že insolvenční správce není zástupcem věřitelů („pouze“ hájí jejich společný zájem a jejich právo na co nejvyšší uspokojení jejich pohledávek) a že tuto námitku nemůže vznášet namísto dlužníka (který ji navíc nemá), jeho oprávnění však má základ jinde, jak je vysvětleno shora. Výklad nabízený soudy nižších stupňů i žalobcem by vedl k obsolenci úpravy § 2134 o. z. v insolvenčním řízení, přestože v mimoinsolvenčních poměrech by mohla být aplikována. Takový výklad by neodůvodněně zkracoval zájmy věřitelů dlužníka, který je v úpadku, oproti věřitelům dlužníka, který je „jen“ v exekuci, ačkoliv ustanovení insolvenčního zákona (včetně § 260)

nejsou s § 2134 o. z. v konfliktu (jeho aplikaci v insolvenčních poměrech nevylučují).

48. Na použitelnosti § 2134 o. z. v insolvenčním řízení se pak shoduje i řada autorů komentářové literatury – k tomu viz Tichý, L. v: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník: komentář. Svazek V. (§ 1721 až 2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 897 a 898; Svoboda, L. v: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 2309 a 2310; Maršíková, J. v: Maršíková, J. a kol. Insolvenční zákon: ve znění zákona č. 64/2017 Sb.: s poznámkami, judikaturou, nařízením Evropského parlamentu a Rady 2015/848 a prováděcími předpisy. 3. vydání. Praha: Leges, 2018, str. 583; a Sprinz, P. v: Sprinz, P. a kol. Insolvenční zákon: komentář. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 695 a 696 (dále také jen „Sprinz“).

49. Ohledně možnosti postupu prodávajícího při uplatnění výhrady vlastnického práva v insolvenčním řízení kupujícího záleží na tom, v jaké fázi se insolvenční řízení nachází. Jak bylo vysvětleno shora, pro uplatnění výhrady vlastnického práva v insolvenčním řízení musí být naplněny podmínky § 2134 o. z. Do doby rozhodnutí o způsobu řešení úpadku má prodávající možnost postupovat tak, jak bylo vysvětleno již v [R 105/2010](#). Jakmile ale je rozhodnuto o způsobu řešení úpadku, uplatní se § 260 insolvenčního zákona (při oddlužení přiměřeně dle § 397a insolvenčního zákona, při reorganizaci přiměřeně dle § 330a insolvenčního zákona). K tomuto časovému rozlišení viz opět Sprinz, str. 695. V případě úpadku finančních institucí podle hlavy IV. insolvenčního zákona musí být vzata do úvahy i tamější zvláštní úprava (§ 396, § 373, § 381 a § 385 insolvenčního zákona). Obdobně jako v případě § 253 insolvenčního zákona pak úprava § 260 insolvenčního zákona nahrazuje ustanovení občanského zákoníku ohledně možností prodávajícího odstoupit od smlouvy v návaznosti na výhradu vlastnického práva (k § 253 insolvenčního zákona viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2014, sen. zn. [29 ICdo 20/2012](#), uveřejněný pod číslem 49/2015 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2016, sen. zn. [29 ICdo 70/2014](#), uveřejněný pod číslem 40/2017 Sb. rozh. obč.).

50. Lze tak přisvědčit dovolatelce, že odvolací soud (stejně jako soud insolvenční či žalobce) vyřešil otázku aplikace § 2134 o. z. pro insolvenční řízení nesprávně. Protože dohoda o obchodních podmínkách (ani dílčí kupní smlouvy) nebyla sjednána v požadované formě, je výhrada vlastnického práva vůči insolvenčním věřitelům dlužníka neúčinná.

51. Přesto je napadený rozsudek v konečném důsledku správný. Odvolací soud totiž své rozhodnutí založil také na závěru, že žalobce od všech 31 dílčích kupních smluv platně odstoupil.

52. Podle § 2004 o. z. odstoupením od smlouvy se závazek zrušuje od počátku (odstavec 1). Plnil-li dlužník zčásti, může věřitel od smlouvy odstoupit jen ohledně nesplněného zbytku plnění. Nemá-li však částečné plnění pro věřitele význam, může věřitel od smlouvy odstoupit ohledně celého plnění (odstavec 2).

Dle § 2005 o. z. odstoupením od smlouvy zanikají v rozsahu jeho účinků práva a povinnosti stran. Tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře (odstavec 1). Odstoupení od smlouvy se nedotýká práva na zaplacení smluvní pokuty nebo úroku z prodlení, pokud již dospěl, práva na náhradu škody vzniklé z porušení smluvní povinnosti ani ujednání, které má vzhledem ke své povaze zavazovat strany i po odstoupení od smlouvy, zejména ujednání o způsobu řešení sporů. Byl-li dluh zajištěn, nedotýká se odstoupení od smlouvy ani zajištění (odstavec 2).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení opět již v době uzavření dohody o obchodních podmínkách a později nedoznala změn.

53. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že otázkou možnosti odstoupení prodávajícího (věřitele) od kupní smlouvy pro prodlení kupujícího (dlužníka) s placením kupní ceny v době před rozhodnutím o

způsobu řešení úpadku se zabýval v rozsudku ze dne 25. 2. 2021, sen. zn. [29 ICdo 81/2019](#) (v jiném incidenčním sporu vzešlém z insolvenčního řízení vedeného na majetek téhož dlužníka), přičemž dospěl k těmto závěrům, na nichž nemá důvod cokoli měnit ani v této věci:

Odstoupil-li žalobce (prodávající) od kupních smluv pro prodlení dlužníka s placením kupních cen v době, kdy byl dlužník stále v prodlení s placením kupních cen (a před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem), byly tím s účinky od počátku zrušeny i kupní smlouvy, na základě kterých dodal žalobce dlužníku sporné věci (§ 2004 odst. 1 o. z.). Prokáže-li žalobce, že dlužníku sporné věci dodal a následně od kupních smluv účinně odstoupil, má již z tohoto titulu právo požadovat jejich vrácení (vyločení z majetkové podstaty dlužníka).

54. V dané věci žalobce odstoupil od všech dílčích kupních smluv po zahájení insolvenčního řízení, ale ještě před zjištěním úpadku a prohlášením konkursu na majetek dlužníka (ke kterému došlo usnesením insolvenčního soudu ze dne 17. 2. 2017). V řízení nevyšly najevo žádné skutečnosti, které by vedly k závěru o zdánlivosti, neplatnosti či neúčinnosti odstoupení, nejsou naplněny ani podmínky dle § 588 o. z. Takovou námitkou ostatně nikdo nevznesl. Ani Nejvyšší soud neshledal žádné důvody, které by žalobci bránily platně a účinně odstoupit od všech dílčích kupních smluv po zahájení insolvenčního řízení. Odstoupení bylo doručeno dlužníku, má veškeré podstatné náležitosti a bylo učiněno v souladu se smluvními podmínkami (které korespondují i s úpravou podstatného porušení smlouvy dle § 2002 o. z.). Úprava § 253 a § 260 insolvenčního zákona se do doby, než nastaly účinky konkrétního způsobu řešení úpadku dlužníka (zde konkursu), nijak neprosadila.

55. Ke dni 19. 9. 2016 tak došlo ve vztahu ke sporným věcem k uvedení do původního stavu, k obnovení věcněprávních účinků, a i bez ohledu na sjednanou výhradu vlastnického práva je tak žalobce nejpozději od uvedeného data minimálně oprávněným držitelem sporných věcí. Obnovilo se totiž vlastnické právo (či jiné oprávnění) žalobce jako prodávajícího, jak lze dovodit z § 2004 odst. 1 a § 2005 odst. 1 o. z.

56. Nelze souhlasit s dovolatelkou (ani insolvenčním soudem) v tom, že žalobce měl svůj nárok na vydání věcí z titulu bezdůvodného obohacení uplatnit přihláškou pohledávky. Jak plyne z § 2991 odst. 1 a § 2999 odst. 1 o. z., žalobce měl právo na vydání věcí, neboť ty byly nadále v držení dlužníka, nebyly zničeny, ztraceny, spotřebovány, zapracovány do jiné věci ani nebyly v držení jiné osoby. I ke dni rozhodnutí odvolacího soudu byly sporné věci v držení dovolatelky a zahrnuty v soupisu majetkové podstaty. Takovýto nárok se v insolvenčních poměrech stejně jako v těch mimoinsolvenčních neuplatňuje jako peněžitá pohledávka. Primárním nárokem žalobce byla reivindikace, nikoli pohledávka na zaplacení z titulu náhrady za sporné věci. Tedy podobně jako v mimoinsolvenčních poměrech by žalobce svůj nárok na vydání plnění z bezdůvodného obohacení uplatnil žalobou na vydání sporných věcí (případně na určení vlastnictví), v insolvenčním řízení měl k dispozici postup dle § 225 insolvenčního zákona.

57. Zbývá tak posoudit otázku ad 3/.

Nejvyšší soud konstantně judikuje [vycházeje ze závěrů obsažených v rozsudku ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 683/2011](#), uveřejněném pod číslem 116/2016 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 116/2016“)], že k předpokladům, za nichž může soud vyhovět žalobě o vyloučení majetku z majetkové podstaty dlužníka podle § 225 odst. 1 insolvenčního zákona (excindační žalobě), patří:

a/ Označený majetek byl insolvenčním správcem příslušného dlužníka vskutku pojat do soupisu majetkové podstaty dlužníka.

b/ Vylučovací žaloba podaná osobou odlišnou od dlužníka došla soudu nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy této osobě bylo doručeno vyrozumění insolvenčního správce o soupisu majetku, k

němuž tato osoba uplatňuje právo vylučující soupis (k tomu dlužno dodat, že osoba, která tvrdí, že označený majetek do majetkové podstaty nepatří, může podat vylučovací žalobu bez ohledu na to, zda jí bylo doručeno vyrozumění o soupisu tohoto majetku do majetkové podstaty dlužníka). Legitimace k podání vylučovací žaloby je dána již tím, že věc byla insolvenčním správcem zařazena (zapsána) do soupisu podstaty.

c/ Žalovaným je insolvenční správce.

d/ V době, kdy soud rozhoduje o vyloučení majetku, trvají účinky rozhodnutí o úpadku a sporný majetek je nadále sepsán v majetkové podstatě (nebyl v mezidobí ze soupisu majetku vyloučen).

e/ Osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu, svědčí jí.

Poslední z uvedených předpokladů může být nahrazen (jinak naplněn) též tím, že osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu, prokázala nejen to, že tento majetek neměl (nebo ke dni rozhodnutí o žalobě již nemá) být do soupisu zařazen, nýbrž i to, že „tu je jiný důvod, pro který neměl být majetek zahrnut do soupisu“.

Podle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu dále platí, že spor o příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě zahájený vylučovací žalobou se v řadě případů projevuje i jako spor o vlastnictví tohoto majetku. Je tomu tak tehdy, je-li důvodem soupisu i skutečnost, že insolvenční správce má za to, že vlastníkem majetku je (insolvenční) dlužník, čemuž oponuje vylučovatel (žalobce) argumentem, že vlastníkem majetku je on (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. [29 ICdo 169/2017](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročník 2020, pod číslem 95).

58. Dovolatelka v podstatě zpochybňuje podmínku pod bodem e/, a to ještě jen to, že žalobce neprokázal, že právo, které vylučuje zařazení sporných věcí do soupisu, svědčí jemu.

59. Jak je ale patrné z výše uvedeného, dovolatelka se mýlí, namítá-li, že žalobcův úspěch závisí na prokázání vlastnického práva ke sporným věcem. Žalobci totiž stačilo tvrdit a prokázat, že má ke sporným věcem práva jako oprávněný držitel a že je toto jeho oprávnění „lepší“ (silnější), než je oprávnění dlužníka (srov. opět [R 116/2016](#) a např. usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 56/2017](#)).

60. Žalobce v řízení prokázal, že v důsledku odstoupení od všech dílčích smluv měl a nadále má ke sporným věcem minimálně oprávněnou držbu. Věci dlužníku dodal a sjednal si s ním dokonce výhradu vlastnického práva. Již jen z tohoto titulu dodavatele měl právo požadovat věci zpět. Není podstatné (pro účely vylučovací žaloby), zda byl vlastníkem věcí.

61. Břemeno tvrzení a důkazní břemeno k vyvrácení tvrzení a důkazů žalobce dle bodu e/ podle [R 116/2016](#) spočívalo na dovolatelce. Pouhé spekulace dovolatelky a jí uváděné možné příklady ohledně jiného dlužníka dodaného zboží (rozuměj zboží dodaného jinými prodávajícími) nejsou v tomto směru dostačující. Soudy nižších stupňů tak postupovaly správně, když neprováděly další dokazování ohledně skutečnosti, zda sporné věci žalobce vskutku vyrobil či je jejich vlastníkem.

62. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř. ve zbylé části zamítl.